

<i>Код. Наименование на учебната дисциплина</i> История на психологията I част	
<i>Титуляр на курса:</i> гл.ас. д-р Людмил Денев	
<i>Вид на дисциплината</i> задължителна	<i>Образователно-квалификационна степен</i> бакалавър
<i>Година на обучение</i> първа	<i>Семестър</i> първи
<i>Кредити</i> 5	<i>Хорариум</i> 30 часа лекции, 30 часа упражнения
<i>Форма на обучение</i> редовна	<i>Език на обучението</i> български
<i>Форма на контрол и оценяване</i> 25% контролна работа, 25% курсова работа, 50% изпит. Предаването на курсова работа е условие за допускане до изпит.	

Анотация

Цели на курса

Научно-образователната дисциплина "ИСТОРИЯ НА ПСИХОЛОГИЯТА I част" е курс от понятия, теории и идеи в психологията, които изграждат у студентите научна представа и разбиране за възникването и развитието на психологията като самостоятелна наука, за нейното състояние, постижения, проблеми и предизвикателства.

Съдържание на дисциплината

По своята същност, съдържанието на курса има пряко отношение към изграждането на теоретична и методологична култура у студентите, както и към развитието на уменията им за анализ и оценка на психологическите идеи и гледни точки. Организацията и интерпретацията на съдържанието се подчиняват на духа на един еkleктичен реализъм, с цел да се открият и синтезират рационалните моменти в отделните школи и течения, да се разбере научната и приложната ценност на всяка от тях.

План на семинарните занятия

В хода на обучението студентите изпълняват определен обем от самостоятелна работа върху основни, първични литературни източници, съвместно обсъждат реферати върху значими теми и автори, пишат курсови работи и получават възможност да изложат собствени гледни точки и прозрения.

Тематичен план

Тема 1. Научно понятие за психика

Онтология, гносеология и феноменология на психичното. Глобални характеристики на психичната реалност. Подходи към и теоретизиране за психичното: панпсихизъм, витализъм, биопсихизъм, зоопсихизъм, невропсихизъм, антропсихизъм, епифеноменализъм, емерджентизъм, културно-историческа същност, социален конструктивизъм и релативизъм. Психология и психологически науки.

Тема 2. Произход и същност на съзнанието

Психика и съзнание. Биологично и/или социално-историческо. Основни структури на съзнанието - афективно-екзистенциални, интенционално-волеви, когнитивни и рефлексивни.

Тема 3. Психологията като наука за душата - предистория на научната психология

Психологическото мислене в античността - идеи и възгледи на Епикур, Платон и Аристотел; Асклепий и Хипократ; Целезий и Гален. Психологически идеи в някои древни източни школи и учения.

Тема 4. Психологическото мислене през периодите на Средновековието, Възраждането и Просвещението

Основни идеи, тенденции и факти. Избрани представители. Априорни предимства и апостериорни слабости.

Тема 5. Научни и социални предпоставки за зараждането на психологията като самостоятелна наука

Дуализмът на Р. Декарт (1596-1650) и откриването на рефлекторната дъга от натуралистите (И. Прохазка, Ф. Мажанди, Ч. Бел). Й. Мюлер (1801-1858) и законът за "специфичната енергия на сетивата". Влиянието на Ч. Дарвин (1809-1882); Дарвин за инстинктите и емоциите. *Асоциационизъм*. Й. Хербарт (1776-1841): асоциации, перцепция, аперцепция и безсъзнателно психично; статика и динамика на представите. "Менталната химия" и хедоничният утилитаризъм на Дж.С. Мил (1806-1873). А. Бейн (1818-1903): сближаване на физиологичното с психичното; представата за "пробите и грешките"; хедонизъм, емоции и воля. Х. Спенсър (1820-1903): позитивизъм, еволюционна психология и механика на асоциациите. Х. Ебингхауз (1850-1909): асоциации, памет, принос към тестирането на интелигентността. *Начала на психофизиката* - Е. Вебер (1795-1878) и Г. Фехнер (1801-1887). Х. Хелмхолц (1821-1894): основополагане на психофизиологията; безсъзнателни умозаключения. Е. Пфлюгер (1829-1910) - развитие на разбирането за рефлекторната дъга. *Конституционно-биологично и психоморфологично направления*.

Тема 6. Възникване и обособяване на академичната психология като автономна, фундаментална наука. Интроспективна психология.

Вилхелм Вундт (1832-1920). Дефиниране на предмета на психологията. Понятие за научен метод в психологията. Самонаблюдение и интроспекция. Синтез на експерименталния и интроспективния метод. Анализ на молекулите на опита; елементите на чистия опит. Психофизичен паралелизъм.

Вундт, В. *Задачата на психологията*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Александров, Павел (1992). Интроспективно-емпиричната психология на Вилхелм Вундт. *ГСУ, Книга - Психология*, т. 85, с. 125-165.

Боринг, Е. *История на интроспекцията*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Уошбърн, М. *Интроспекцията като обективен метод*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Wundt, Wilhelm (1874) (1904). *Principles of Physiological Psychology*, vols. I-II. London, S. Sonnenschein & Co. (eds.); (вж.: v. I., Introduction, Chapter 1).

Wundt, W. (1897). *Outlines of Psychology*. Leipzig, W. Engelmann (ed.); (вж.: Introduction, Chapter I.).

Wundt, W. (1912). *An Introduction to Psychology*. London.

Wundt, W. (1916). *Elements of folk psychology: outlines of a psychological history of the development of mankind*. London, NY.

Тема 7. Вюрцбургска и Корнелска школи

Основни идеи и факти във всяка школа. Сравнителен анализ на гледните точки на школите за предмета на психологията; систематична експериментална интроспекция, безобразно мислене, нагласи срещу структурализъм, "грешка на стимула".

Титчънър, Едуард. *Постулатите на структурната психология*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Титчънър, Е. *Брентано и В. Вундт: емпиричната и експерименталната психология*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Титчънър, Е. *Върху "Психологията така, както я разглежда бихевиористът"*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Александров, П. (1992). Интроспективно-емпиричната психология на Вилхелм Вундт. *ГСУ, Книга - Психология*, т. 85, с. 125-165.

Külpe, Oswald. (1893). *Grundriss der Psychologie. Auf experimenteller Grundlage dargestellt*. Leipzig: Wilhelm Engelmann. English translation (1895). *Outlines of Psychology. Based upon the Results of Experimental Investigation*. London: Swan Sonnenschein.

Külpe, O. (1895). *Einleitung in die Psychologie*. English translation (1897): *Introduction to philosophy*. A handbook for students of psychology, logic, ethics, aesthetics and general philosophy. London: Swan Sonnenschein; NY, Macmillan.

Külpe, O. (1922). *Vorlesungen über Psychologie*. 2 Aufl. Leipzig.

Selz, Otto. (1910). Die experimentelle Untersuchung des Willensactes. *Zsch. f. Psychol.*, vol. 16.

Selz, O. (1920). Komplextheorie und Konstellationstheorie. *Zsch. f. Psychol.*, vol. 83.

Selz, O. (1922). *Zür Psychologie des productiven Denkens und des Irrtums*. Bon.

Titchener, Edward B. (1901-1906). *Experimental psychology*, vol. 1-2. N.Y. - L.

Titchener, E. (1908). *Lectures on the elementary psychology of feeling and attention*. N.Y., Macmillan.

Тема 8. Интенционална теория за актовете на съзнанието - Франц Брентано (1838-1917)

Понятие за интенция. Основни структури и актове на съзнанието. Разбиране за метода в психологията. Последователи.

Brentano, Franz [1874]; (1995). *Psychology from an empirical standpoint*. London, N.Y.: Routledge.

Тема 9. Функционална психология

Източници и същност на функционализма. Понятието за психична функция. Основни теми в психологичните възгледи на **Уилям Джеймс** (1842-1910): теория за потока и свойствата на съзнанието; периферна теория за емоциите; области на Аз-а.

Джеймс, У. *Потокът на съзнанието*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Джеймс, У. *Съществува ли "съзнание"?* В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Ейнджъл, Дж. *Областта на функционалната психология*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Джеймс, У. (1994). *Прагматизмът*. С.: Арета.

James, William (1884). What is an emotion? *Mind*, v. 9, 34, pp. 188-205.

James, W. (1890). *The Principles of Psychology* (2 vols.). N.Y.

Тема 10. Гещалтпсихология

Теоретични основи и предмет на изследване. Основни представители. Качества на гещалта (автохтонни закономерности на възприятието) и организация на перцептивното поле; екстраполации към мотивационния процес. Понятието "инсайт". Продуктивно мислене. Изоморфизъм.

Кофка, К. *Възприятието: въведение в гещалттеорията*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Кьолер, В. *Гещалтпсихологията днес*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.

Koffka, Kurt (1935). *Principles of Gestalt Psychology*. N.Y.-L. (вж. Chapter 1).

Köhler, Wolfgang (1926). *The Mentality of Apes*. Harcourt, Brace & Company, Inc., New York.

Köhler, W. (1938). *The Place of Value in a World of Facts*. N.Y.-London.

Köhler, W. (1942). *Dynamics of psychology*. N.Y.

Wertheimer, Max [1923] (1938). Laws of Organization in Perceptual Forms. In: *A source book of Gestalt psychology* (pp. 71-88). London: Routledge & Kegan.

Wertheimer, M. [1924] (1938). Gestalt Theory. In: Willis D. Ellis (ed.), *Source Book of Gestalt Psychology*, New York: Harcourt, Brace&Co.

Wertheimer, Max. [1945] 1982. *Productive Thinking*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Тема 11. Психологически възгледи на Курт Левин (1890-1947)

Критичен анализ на методите в психология (Галилей срещу Аристотел). Релационен подход към интерпретацията на психичната реалност. Две теории: за полето на психичните явления и за личността. Понятие за валентност и вектор на поведението. Решения и конфликти.

Lewin, Kurt (1935). *A dynamic theory of personality: Selected papers*. N.Y.

Lewin, K. (1936). *Principles of topological psychology*. N.Y.

Lewin, K. (1946). Behavior and development as a function of the total situation. In: Carmichael (ed.). *Manual of child psychology*. N.Y.

Тема 12. Възникване и развитие на диференциалната психология на интелекта

Теории за интелекта и интелигентността. Възгледи на **Франсис Галтън** (1822-1911). Уравнение и тест за интелекта на **Алфред Бине** (1857-1911) и **Теодор Симон** (1872-1961). Бифакторна теория за интелекта на **Чарлз Спирмън** (1863-1945). **Джой Гилфорд** (1897-1987) - геометричен модел на интелекта: основни елементи на модела; типология на интелигентността; понятие за практическа и креативна интелигентност.

Galton, Francis (1874). *English men of science: their nature and nurture*. London: Macmillan.

Galton, F. (1889). *Natural inheritance*. London: Macmillan.

Binet, Alfred. (1905). New Methods for the Diagnosis of the Intellectual Level of Subnormals. *L'Année Psychologique*, 12, 191-244.

Binet, A. & Simon, Theodore (1916). *The development of intelligence in children*. Baltimore, Williams & Wilkins.

Spearman, Charles (1904). "General Intelligence", objectively determined and measured. *American Journal of Psychology*, 15, 201-293.

Guilford, Joy P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill.

Guilford, J.P., Hoepfner, R. (1971). *The Analysis of Intelligence*. New York: McGraw-Hill.

Тема 13. Рефлекторна теория за психиката - Иван Сеченов (1829-1905)

Рефлекс и психика. Явленето и понятието рефлекс на главния мозък. Гледна точка за детерминацията на психичното (решение на психофизичния проблем).

Сеченов, И. (1873). *Психологические этюды*. СПб. [Книгата: "Рефлексы головного мозга" (С.: 1-102.) и ст.: "Кому и как разрабатывать психологию?" (С.: 145-177).]
 Сеченов, И. (1900). *Физиологически очерки* (част II). Варна.

Тема 14. Условно-рефлекторната теория на Иван Павлов (1849-1936)

Обективният подход към психичното. Същност на понятията безусловен рефлекс и условен рефлекс (сигнализация). Учението за висшата нервна дейност. Учене и подкрепление; динамичен стереотип. Разбирането за двете сигнални системи.

Павлов, И.П. (1953). *Двадесетгодишният опит от обективното изучаване на висшата нервна дейност (поведението) на животните*. С.: НИ. [Вж. статии: I; IV; VII; IX; XI; XXVII; XXIX-XXX; LI; LV; LX-LXI.]
 Павлов, И.П. (1951). *Лекции о работе больших полушарий головного мозга*. В: Полное собрание сочинений, Т. IV., М., АН. [Вж. лекции: I-VIII.]
 Pavlov, Ivan P. (1927). *Conditioned Reflexes*. Oxford University Press.
 Pavlov, I.P. [1923] (1928-1941). *Lectures on Conditioned Reflexes: Twenty-five Years of Objective Study of Higher Nervous Activity (Behaviour) of Animals*. (2 vols.) NY: International Publishers.
 Pavlov, I.P. [1927] (1960). *Conditioned Reflexes: An Investigation of the Physiological Activity of the Cerebral Cortex*. New York: Dover.
 Pavlov, I.P. (1955). *Selected Works*. Edited by J. Gibbons under the supervision of K.S. Koshtoyants. Moscow: Foreign Languages Publishing House.

Тема 15. Класически бихейвиоризъм

Предпоставки за възникването и теоретични основания. Закони за ученето на **Едуард Торндайк** (1874-1949): за готовността, за "пробите и грешките", за подкреплението; крива на ученето. **Джон Уотсън** (1878-1958) за предмета на психологията и за обективния анализ на категорията поведение; обуславяне на емоции и начала на поведенческата психотерапия.

Уотсън, Дж. *Психологията така, както я разглежда бихейвистът*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.
 Уотсън, Дж. *Бихейвистизмът: съвременната характерна черта на психологията*. В: История на психологическата мисъл (Христоматия). Съст.: П. Александров. С.: Лик, 2000.
 Thorndike, Edward L. (1905). *The elements of psychology*. N.Y.
 Thorndike, E.L. (1911). *Animal intelligence*. N.Y.
 Watson, John B. (1907). Studying the Mind of Animals. *The World Today*, 12, 421-426.
 Watson, J. (1919). *Psychology from the standpoint of a behaviourist*. Philadelphia: Lippincott Company, xi, 429 pp.
 Watson, B. & Rayner, Rosalie (1920). Conditioned emotional reactions. *Journal of Experimental Psychology*, 3(1), 1-14.
 Morgan, Lloyd C. (1903). *An Introduction to Comparative Psychology*. London: Walter Scott Publishing.

Обзорна литература

Александров, Павел (състав.) (2000). *История на психологическата мисъл* (Христоматия). С.: Лик.
 Александров, Павел. (2005). *История на психологията (част I)*. Варна.
 Александров, П. (2012). *История на интроспективната психологията*. Варна.
 Томашевски, Т. (1989). *Основни идеи на съвременната психология*. С.: НИ.
 Шульц, Д. и Шульц, С. (2006). *История на модерната психология*. С.: НИ.
 Ярошевски, М. (1977). *Психологията през XX век*. С.: НИ.
 Benjamin, L.T. (2008). *A History of Psychology: Original Sources and Contemporary Research* (3th ed.). Wiley-Blackwell.
 Brennan, J.F. (2002). *History and systems of psychology* (6th edition). Pearson.
 Danziger, K. (1991). *Constructing the subject: Historical origins of psychological research*. New York: Cambridge University Press.
 Freedheim, D.K., Weiner, I.B. (2003). *Handbook of Psychology: Volume 1 - History of Psychology*. J. Wiley&Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
 Glassman, W., Hadad, M. (2009). *Approaches to Psychology* (5th Edition). McGraw-Hill.
 Hergenhahn, B.R., Henley, T. (2013). *An Introduction to the History of Psychology* (International ed of 7th revised ed edition). Wadsworth Publishing Co Inc.
 Hothersall, D. (2004). *History of Psychology* (4th ed.). N.Y.: McGraw-Hill.
 Hunt, M.M. (2007). *The story of Psychology*. Anchor Books.
 Kusch, M. (1999). *Psychological knowledge: A social history and philosophy*. London: Routledge.
 Leahey, T.H. (1980). *A History of Psychology*. N.J.: Prentice Hall.
 Leahey, T.H. (2001). *A History of Modern Psychology*. Prentice Hall, Inc.
 Robinson, D.N. (1995). *An Intellectual History of Psychology*. University of Wisconsin Press.
 Zimbardo, P.G., Johnson, R.L., McCann, V. (2011). *Psychology: Core Concepts*. Boston: Pearson.

Classics in the History of Psychology. An internet resource developed by **Christopher D. Green**, York University, Toronto, Ontario.
<http://psychclassics.yorku.ca>